

NORGES HØYESTERETT

Den 5. mars 2013 avsa Høyesterett dom i

HR-2013-00508-A, (sak nr. 2012/1072), sivil sak, anke over dom,

Stangeskovene AS

(advokat Gudmund Knudsen)

mot

Christen Sveaas

(advokat Anders Ryssdal)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Tønder**: Saken gjelder spørsmål om styret i Stangeskovene AS hadde saklig grunn til å nekte aksjeerverv, jf. aksjeloven § 4-16 andre ledd.
- (2) Aksjeselskapet Stangeskovene AS (Stangeskovene) ble stiftet i 1899 i forbindelse med at Niels Anker Stang, som var en stor skogeier, ved gavebrev overdro den vesentligste del av sine skogeiendommer til sine fem svigersønner, med lik andel på hver av dem. Etter de opprinnelige vedtektene hadde de fem stifterne og deres etterkommere forkjøpsrett ved salg av aksjer til andre enn nærstående til en kurs som var fastsatt av styret, kalt direksjonen. Senere ble forkjøpsretten utvidet til å gjelde alle aksjonærer.
- (3) I 1947 ble det innkalt til ekstraordinær generalforsamling for endring av vedtektene. I innkallingsbrevet gis det følgende redegjørelse for bakgrunnen for endringsforslagene:

"Man finner det nødvendig for å beskytte vesentlig aksjonærinteresser å få på vanlig måte børskursnoterte aksjer. Nesten alle de foreslåtte endringer tar derfor sikte på å fjerne de bestemmelser som ved selskapets start ble satt inn i vedtektene for å holde

selskapet som et lukket selskap ved å vanskeliggjøre omsetning av aksjer utenfor en ren familiekrets. De gamle vedtektsbestemmelser vedrørende aksjenes omsettlighet hadde sin berettigelse ut fra de forhold som forelå ved selskapets start, men i dag er forholdene helt andre. Det siktes blant annet til at aksjonærkretsen nu er langt større og mindre intimt forbundet enn ved selskapets start, en utvikling som antagelig vil fortsette. Videre til at de betydelige arveavgifter ved aksjeovergang ved arv og de økonomiske forhold i det hele tatt lett kan nødvendiggjøre realisasjon av aksjer for den enkelte aksjonær. Det er ut fra dette liten grunn til nu å opprettholde bestemmelser som i realiteten berører aksjonærer adgang til å omsette sine aksjer på et fritt marked.

Hertil kommer også beskatningsmessige hensyn. Etter Direksjonens oppfatning vil det være i aksjonærenes interesse at aksjenes verdi fastsettes ved fri omsetning i et åpent marked.

Også i andre samfunsmessige relasjoner kan det være i felles interesse at aksjonærkretsen ikke er for snever."

- (4) De vedtektsendringene som ble gjort, og som har interesse for saken her, var at bestemmelsene om aksjonærenes forkjøpsrett og styrets adgang til å fastsette kursen på aksjer ble opphevet. Det ble samtidig vedtatt en ny bestemmelse om at aksjeovergang var betinget av godkjenning av selskapets styre for å være gyldig. Senere er det uttrykkelig fastsatt i vedtektene at det ikke gjelder forkjøpsrett ved eierskifte av aksjer. Videre er det gitt en bestemmelse som begrenser andelen av utenlandske eiere. Paragraf 4 i vedtektene lyder:

"Erverv av aksjer i selskapet er betinget av styrets samtykke etter reglene i den til enhver tid gjeldende aksjelovgivning.

Ved eierskifte av aksjer i selskapet har de øvrige aksjonærer ikke forkjøpsrett.

Av aksjekapitalen må til enhver tid minst 80 % eies av norske statsborgere, norske organisasjoner og institusjoner, eller selskaper med minst 80 % norsk grunnkapital og sete i Norge."

- (5) I brevet til aksjonærene ble det, som det framgår av sitatet foran, gitt uttrykk for ønskeligheten av å få aksjene børsnotert. Dette har ikke vært gjennomført. Det har vært solgt en del aksjer utenfor kretsen av etterkommerne etter Niels Anker Stang. I en aksjonæroversikt datert 12. mai 2011 er familieandelen av aksjekapitalen oppgitt til 67,31 %, mens andelen utenfor familien er 32,69 %. Det er opplyst at familieandelen i dag hovedsakelig er fordelt på etterkommerne i to av de opprinnelige familiegrenene. Selskapet har i dag ca. 120 aksjonærer og en aksjekapital på 52 650 000 kroner fordelt på 4 050 aksjer à 13 000 kroner.
- (6) I oktober 1981 sendte styret et brev til selskapets aksjonærer, hvor det het:

"I anledning av at det i den senere tid har funnet sted noen overdragelser av aksjer fra disse etterkommere til utenforstående personer, har enkelte familiemedlemmer henvendt seg til Styret med spørsmål om noe kan gjøres for å søke å bevare selskapet som et familie-aksjeselskap.

Det finnes i vedtektene ingen bestemmelser om forkjøpsrett for de eksisterende aksjonærer. Omsetningen er fri, bortsett fra at overdragelser skal godkjennes av Styret. Styret kan nekte transport hvis det mener at det er vektige grunner for dette, noe Styret har praktisert for å hindre at konkurrerende tømmerkjøpende industri skal få større innflytelse i selskapet.

Så lenge utenlandske statsborgeres andel av aksjekapitalen ikke overstiger 20 % (jfr. vedtektenes bestemmelser) finnes det ikke noen annen begrensning når det gjelder salg av aksjer, bortsett fra den familie-samfølelse de enkelte medlemmer av familien måtte ha. Styret kan derfor bare appellere til den familie-loyalitet som er til stede og henstille til hver enkelt familie-aksjonær, at de, hvis det skulle være aktuelt å selge Stangeskov-aksjer, først og fremst tilbyr disse til andre familiemedlemmer og da selvfølgelig til samme pris som de kunne oppnå på det frie marked.

Styret er når som helst villig til å være behjelpelig med slik overdragelse."

- (7) Med utgangspunkt i siste setning i brevet har det til enhver tid sittende styre siden opptrådt som en formidler av aksjer. Dette har fungert på den måten at aksjonærer som har ønsket å selge aksjer, har henvendt seg til styret som har formidlet kontakt med mulige kjøpere.
- (8) På ekstraordinær generalforsamling 6. april 2011 ble behandlet forslag fra Christen Sveaas om å kreve gransking av om det nåværende eller tidligere styre i Stangeskovene i perioden fra 1980 til 1. mars 2011 hadde opptrådt i strid med lovgivningen, selskapets vedtekter og/eller god forretningsskikk i forbindelse med aksjehandler som har vært formidlet gjennom styret, jf. aksjeloven § 5-25. Forslaget fikk tilslutning fra 1 284 aksjer, tilsvarende ca. 37,5 % av aksjekapitalen, det vil si mer enn kravet om 10 % i henhold til aksjeloven § 5-25 andre ledd. Etter dette ble krav om gransking i henhold til aksjeloven § 5-26 framsatt for Nedre Romerike tingrett, som i kjennelse 2. november 2011 ikke tok begjæringen til følge. Kjennelsen ble anket til Eidsivating lagmannsrett, som i kjennelse 14. februar 2012 tok begjæringen til følge. Anke over lagmannsrettens kjennelse ble forkastet ved kjennelse av Høyesteretts ankeutvalg 24. mai 2012, jf. Rt. 2012 side 851. Granskingsrapporten forelå 4. januar 2013.
- (9) Christen Sveaas ervervet sin første aksje i Stangeskovene AS i 1980. Før dette hadde hans families selskap, AS Kistefos Træsliberi, allerede på 1950-tallet ervervet aksjer i selskapet. Også disse er nå overtatt av Sveaas. Senere har han ved jevne mellomrom kjøpt ytterligere aksjer, sist – før det aksjeervervet som denne saken gjelder – i 2006. Han er i dag selskapets største enkeltaksjonær med en aksjepost på 1 133 aksjer, som utgjør 27,98 % av aksjekapitalen.
- (10) Forut for den ordinære generalforsamlingen i juni 2010 sendte styret ut et forslag til aksjonærene om å gi styret fullmakt til å erverve aksjer i selskapet. En slik fullmakt krever flertall som for vedtektsendringer, jf. aksjeloven § 9-4. I brevet ble det opplyst at styret ville tilby kjøp av aksjer til en kurs av 36 000 kroner, som da var sist kjente omsetningspris. I brev 4. juni til aksjonærene meddelte Sveaas at han ville stemme mot forslaget. Dessuten framsatte han tilbud om kjøp av aksjer til en kurs av 50 000 kroner. På generalforsamlingen 12. juni 2010 oppnådde styrets forslag ikke det nødvendige to tredjedels flertall. Det meldte seg imidlertid to aksjonærer som ønsket å selge en aksje hver til Sveaas for den prisen han hadde tilbudt. Ervervene ble meddelt selskapets styre og bedt innført i aksjeboken. I styremøte 3. september 2010 nektet styret å samtykke til ervervene.
- (11) Sveaas tok ut stevning mot selskapet med påstand om at styrets beslutning om å nekte samtykke til ervervene var ugyldig. Nedre Romerike tingrett avsa 7. juli 2011 dom med slik domsslutning:

- "1. **Stangeskovene AS frifinnes.**
2. **Christen Sveaas dømmes til innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse å betale 400 000 – firehundretusen – kroner i sakskostnader til Stangeskovene AS."**
- (12) Tingretten kom til at styret hadde saklig grunn til å nekte samtykke ut fra et ønske om å opprettholde en spredt eierstruktur i selskapet. Den fant det ikke bevist at styret hadde tatt utenforliggende hensyn.
- (13) Sveaas anket tingrettens dom til Eidsivating lagmannsrett, som 30. mars 2012 avsa dom med slik domsslutning:
- "1. **Vedtak i styremøte i Stangeskovene AS 3. september 2010 om å nekte Christen Sveaas samtykke til erverv av 2 aksjer er ugyldig.**
2. **Stangeskovene AS dømmes til å betale til Christen Sveaas 1.678.600 – enmillionsekshundreogsyttiåttetusensekshundre – kroner i sakskostnader for tingretten og lagmannsretten innen 2 – to – uker etter dommens forkynnelse."**
- (14) Lagmannsrettens dom er avsagt under dissens. Flertallet fant det sannsynliggjort at Sveaas' manglende tilknytning til Stangslekten hadde influert på styrets avgjørelse, og at vedtaket derfor var ugyldig. Det ble lagt vekt på at to av familieaksjonærene, brødrene Niels Thomas og Per Burchardt og deres barn, til sammen innehadde en vel så stor aksjepost som Sveaas ville få ved et samtykke, og at disse i denne sammenheng måtte ses på som en enhet. Mindretallet var uenig på dette punktet og konkluderte med at samtykkenektingen verken var basert på utenforliggende hensyn eller innebar en usaklig forskjellsbehandling.
- (15) Stangeskovene AS har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder bevisbedømmelsen og rettsanvendelsen. For Høyesterett er granskingsrapporten 4. januar 2013 med vedlegg framlagt. For øvrig står saken i samme stilling som for de tidligere instanser.
- (16) Den ankende part – *Stangeskovene AS* – har i det vesentlige gjort gjeldende:
- (17) Lagmannsretten tar feil når den bygger på at samtykkenektingen er usaklig begrunnet. Den er ikke begrunnet i at Sveaas ikke hører til en familie som stammer fra Niels Anker Stang.
- (18) Styret har utelukkende motivert vedtaket med et ønske om å bevare selskapet med den eierstruktur som det alltid har hatt. Denne går ut på at ingen enkeltaksjonær skal ha en dominerende eller kontrollerende stilling i selskapet. Selv om Sveaas' aksjeandel ved ervervene av de to aksjene ikke når opp i en tredjedel av aksjekapitalen, er den stor nok til at han på generalforsamlingen kan oppnå et bestemmende mindretall, alt etter hvor stor del av aksjekapitalen som er representert. Vesentlig i denne sammenheng er at han har som uttalt målsetting å oppnå en dominerende og kontrollerende stilling i selskapet. Det må styret være fullt berettiget til å stanse.
- (19) Den eierposisjonen Sveaas er i ferd med å skaffe seg, er således noe helt nytt i selskapets historie og passer ikke inn i selskapets kultur. Selskapet har en over 100 år gammel tradisjon som familieaksjeselskap med røtter i gavebrevet fra Niels Anker Stang til hans

fem svigersønner. Selv om selskapet i 1947 åpnet opp for at andre enn familiemedlemmene kunne komme inn som aksjonærer, har selskapet bevart sin karakter av å være et familieselskap. Det vesentligste av aksjekapitalen – vel 67 % – er eid av etterkommere av Stang. At fordelingen mellom familiegrenene i dag er en annen enn den gang, har i denne sammenheng ingen betydning.

- (20) Selv om styret har lagt vekt på selskapets karakter som familieselskap, betyr ikke det at det har vært avgjørende for vedtakets innhold at Sveaas ikke tilhører noen av familiegrenene. Styret har vært fullt på det rene med at dette er et hensyn det ikke er rettslig adgang til å ta i betraktning, jf. brevet til aksjonærene fra oktober 1981. Det er den spredte og i stor grad jevne fordelingen av aksjene der ingen har en dominerende posisjon, som særpreger selskapet som et familieselskap, og som det derfor henvises til. Dette er en egenskap ved selskapet som det er fullt ut saklig å ta i betraktning ved utøvelsen av samtykkemyndigheten.
- (21) Det er ikke riktig at hensynet til ønsket om å bevare selskapet som et familieselskap går på tvers av selskapets interesse. Det er eierne som representerer selskapsinteressen. Det er på det rene at styret har et solid flertall blant aksjonærene bak seg. Dette ble slått fast i vedtak på ekstraordinær generalforsamling etter at styret hadde gjort sitt vedtak. Det er for øvrig ingen motsetning mellom selskapets formål som et moderne forretningsforetak og ønsket om en spesiell eierstruktur.
- (22) At selskapet kvittet seg med forkjøpsretten for aksjonærer i 1947, betød ikke at det var fritt fram for enhver å komme inn på eiersiden og uten hensyn til eierandel. Det er essensielt at man erstattet forkjøpsretten med en samtykkeregulering. Dette gir uttrykk for et klart ønske om å føre kontroll med aksjonærsammensetningen i selskapet. Et samtykkevilkår innebærer at det ikke er fri omsettelighet av aksjene i selskapet.
- (23) At selskapets kultur og særpreg er saklige hensyn ved utøvelsen av samtykkemyndigheten, følger blant annet av Høyesteretts dom i Rt. 1999 side 1682 Østlendingen. Førstvoterendes uttalelse om tilbakeholdenhet ved utøvelse av domstolskontroll med selskapsstrategiske vurderinger i spørsmål om hvem som skal ha aksjer i selskapet, har generell rekkevidde. Av dommen følger også at et selskaps ønske om å hindre at aksjonærer oppnår en eierandel som kan gi negativt flertall i selskapet, kan være saklig. De rettssetningene som følger av dommen, er for øvrig senere lagt til grunn både i rettspraksis og teori. Dommen står derfor sentralt som rettskilde.
- (24) Også forarbeidene til gjeldende aksjelov gir støtte for at aksjonærene må ha adgang til å føre kontroll med aksjonærsammensetningen, jf. Innst. O. nr. 80 (1996–1997) side 23.
- (25) Det er ikke riktig å betrakte brødrene Burchardt og deres barn som en enhet stemmemessig. Det foreligger ingen avtale om interessefelleskap i selskapet. Niels Thomas Burchardts fullmakt fra sin bror og nieser har utelukkende praktiske årsaker, idet disse bor i USA. De har således krav på å bli vurdert hver for seg i aksjerettslig sammenheng.
- (26) Det er heller ikke noe suspekt over styrets formidling av salg av aksjer. Styret fulgte bare opp et uttrykt ønske fra familieaksjonærer som var opptatt av å sikre selskapets karakter og tradisjon. Det hele har vært basert på frivillighet. Enhver aksjonær kan selge aksjer til

hvem man ønsker. Det gjelder ikke noe likhetskrav ved formidlingen. Dette var en oppgave styret påtok seg utenfor de oppgaver loven tillegger styret.

- (27) Det er således ingen indikasjoner på at styrets begrunnelse i å forhindre at Sveaas oppnår en dominerende/kontrollerende stilling, ikke også har vært den reelle begrunnelsen.
- (28) Stangeskovene AS har nedlagt slik påstand:
- "1. Tingrettens dom stadfestes.**
- 2. Christen Sveaas dømmes til å betale Stangeskovene AS sakskostnader for lagmannsretten og Høyesterett."**
- (29) Ankemotparten – *Christen Sveaas* – har i det vesentlige gjort gjeldende:
- (30) Ankemotparten er enig med lagmannsrettens flertall i resultat så vel som i dens bevis- og rettsanvendelse.
- (31) Det er Sveaas' manglende tilknytning til Stangfamilien som er den reelle bakgrunnen for at styret nektet samtykke. Dette kommer til uttrykk i begrunnelsens sterke poengtering av Stangeskovene som et familieselskap. Dette følger også av diverse uttalelser fra styret og styrets formann. Det er klart uttrykt at målsettingen om å bevare Stangeskovene som et familieselskap er et overordnet mål for styret, og at motivet er å sikre kontrollen over selskapet for familien. Når Sveaas blir nektet å erverve ytterligere to aksjer, skyldes det et ønske om å hindre ham, som ikke er medlem av familien, innflytelse i selskapet. Det er klart usaklig.
- (32) Det er en rekke indikasjoner på at styret har en diskriminerende praksis overfor ikke-familiemedlemmer. Styret har over lang tid drevet med formidling av aksjesalg som utelukkende har kommet familieaksjonærer til gode. Det er ikke grunnlag for å omtale virksomheten som noe som ligger utenfor styrets oppgaver så lenge dette er noe som utøves i kombinasjon med styrets samtykkekompetanse. Styrets formidlingsvirksomhet er således klart i strid med likhetsprinsippet i aksjeloven. Den er dessuten i strid med forutsetningen om salg til markedspris så lenge Sveaas og andre potensielle kjøpere utenfor familiekreten ikke blir forespurt om å kjøpe.
- (33) Sentralt i denne sammenheng er at brødrene Burchardt og deres barn har kunnet bygge seg opp en portefølje som samlet sett klart overstiger det Sveaas besitter. Lagmannsrettens flertall har vurdert de faktiske forhold riktig når det konkluderes med at disse må ses på som en enhet i stemmemessig sammenheng. At det innenfor selskapet eksisterer en slik enhet, er i seg selv nok til å avskjære styret fra å legge vekt på størrelsen av Sveaas' aksjepost som noe som strider mot selskapets særpreg. I tillegg gir den en klar indikasjon på at styret har diskriminert Sveaas som følge av hans manglende familietilknytning.
- (34) Det foreligger ingen rettslige grunnlag som kan forsvare styrets vedtak. Således er det ingen holdepunkter i selskapets vedtekter for at en aksjonær ikke skal ha adgang til å kjøpe seg opp på eiersiden, også til en aksjepost som representerer et bestemmende mindretall.

- (35) Østlendingendommen gir bare begrenset veiledning for saken. Det gjaldt her en mediebedrift der hensynet til hvem som eier aksjer, er av en helt annen betydning enn det som er tilfellet for Stangeskovene, som er et rent forretningsmessig foretak. Førstvoterendes uttalelse om tilbakeholdenhet i domstolskontrollen må leses på denne bakgrunn.
- (36) At styret så sterkt poengterer at det dreier seg om et familieselskap, er en misforståelse. Dette er ikke noe rettslig begrep, og det er derfor uten rettslig innhold så lenge det ikke har noen forankring i vedtektene.
- (37) Selskapet mistet sin karakter som familieselskap ved vedtektsendringen i 1947. Fra da av har aksjonærer som ikke hører til familien, den samme rettsstilling som familieaksjonærer. Selskapets historikk og det forhold at flertallet hører til etterkommerne av Stang, gir ikke noe grunnlag for å begrense den enkelte aksjonærs frihet til å selge aksjer til hvem man vil og til den enkelte aksjonærs ambisjon om å kjøpe seg opp i selskapet. Når selskapet i 1947 åpnet for personer utenfor familien til å investere i selskapet slik at aksjonærer som ønsket det, fikk realisert sine verdier, må man også ta hensyn til behovet for trygghet og forutsigbarhet for de som investerer. Saken gjelder således elementære minoritetsrettigheter i en situasjon der en krets av majoritetsaksjonærer ønsker å holde nede aksjonærer som ikke tilhører "kretsen", jf. Augdahl, Aksjeselskapet etter norsk rett (1959) side 220–221.
- (38) Det er en vesentlig forskjell på styrets handlefrihet når det gjelder å nekte samtykke i et "lukket" selskap som justiskomiteen omtaler i Innst. O. nr. 80 (1996–1997), og i et åpent selskap som Stangeskovene ble i 1947.
- (39) Christen Sveaas har nedlagt slik påstand:
1. **Anken forkastes.**
 2. **Christen Sveaas tilkjennes sakens omkostninger for Høyesterett."**
- (40) *Jeg er kommet til at anken må forkastes.*
- (41) Aksjeloven § 4-15 andre ledd fastsetter – i motsetning til tidligere aksjelover – som utgangspunkt at erverv av aksjer er betinget av styrets samtykke. Det følger av § 21-2 nr. 25 at bestemmelsen for aksjeselskaper som var stiftet før lovens ikrafttreden, bare gjelder dersom selskapets vedtekter inneholder et slikt vilkår. Som jeg har redegjort for, har krav om styrets samtykke fulgt av vedtektene til Stangeskovene siden 1947.
- (42) Av aksjeloven § 4-16 andre ledd siste punktum følger at det i vedtektene kan fastsettes nærmere vilkår for å nekte samtykke, men det er ingen slike bestemmelser i Stangeskovenes vedtekter. Det følger imidlertid av aksjeloven § 4-16 andre ledd første punktum at samtykke bare kan nektes når det foreligger saklig grunn for det.
- (43) Etter den tidligere aksjelov av 1976 var vilkår om styrets samtykke ved aksjeerverv ikke lovfestet. Lovens utgangspunkt var fri omsetning av aksjer, jf. § 3-2. Et krav om styrets samtykke var betinget av at dette var fastsatt i vedtektene. Det fulgte av lovens § 3-4 tredje ledd tredje punktum at dersom en slik bestemmelse var inntatt i vedtektene, kunne ervervet bare nektes når det forelå saklig grunn for det. Også før 1976-loven gjaldt et slikt

saklighetskrav. Innholdet i saklighetskravet må antas å være det samme etter dagens aksjelov som etter tidligere lovgivning.

- (44) I en utredning av 1970 om innstilling til ny lov om aksjeselskaper (NUT 1970: 1) side 84 er innholdet av saklighetskravet formulert slik at "en nektelse av å godkjenne en aksjeoverdragelse må være saklig begrunnet i hensynet til selskapets interesser". Dette utgangspunktet er også lagt til grunn i rettspraksis og juridisk teori.
- (45) Hva som vil være i "selskapets interesse", vil måtte variere fra selskap til selskap. I Rt. 1999 side 1682 Østlendingen uttaler førstvoterende på side 1687 følgende om saklighetskravet:
- "Selskapet kan etter sammenhengen ikke håndheve selve utøvelsen av samtykkemyndigheten på en måte som er i strid med lovens krav til saklighet, men kan allikevel i en viss utstrekning, f. eks. ved formålsangivelser, vedtekter eller lignende selskapsvedtak, regulere rammebetingelsene for eierskifte på en slik måte at dette får betydning for saklighetsvurderingen. Samspillet mellom disse elementer nedfeller seg i at selskapet på ulike måter ved sine disposisjoner kan innvirke på temaet for den lovbestemte saklighetsvurdering, samtidig som man mangler adgang til å beskjære den prøvingskompetanse for domstolene som loven statuerer i saker om samtykkenektelser. Jeg anser det som klart at en vurdering av hvilke aksjonærer selskapet vil ha som eiere, etter omstendighetene kan være saklig grunn for å avvise erververe når slik avvisning konkret er i selskapets interesse. Noe mer tvilsomt er det å avgjøre i hvilke tilfelle man i samme øyemed kan utøve samtykkekompetansen for å strukturere det innbyrdes styrkeforhold mellom aksjonærene – så som aksjepostenes fordeling på store og små aksjonærer."**
- (46) Jeg slutter meg til det som her uttales. Jeg tilføyer at avgjørelsen i atskillig grad vil måtte bero på en interesseavveining. Først og fremst gjelder det avveiningen mellom selskapets interesse og hensynet til den enkelte aksjonær som ønsker å selge aksjen. Ved denne avveiningen er den enkelte aksjonærens behov for å kunne komme seg ut av selskapet ved å realisere den verdien aksjen har i markedet, av vesentlig betydning. I et tilfelle som i vår sak, hvor også kjøper er eksisterende aksjonær i selskapet, vil også hensynet til denne måtte tas i betraktning.
- (47) I saklighetskravet inngår dessuten et krav om likebehandling av aksjonærene.
- (48) Som førstvoterende i Østlendingendommen presiserer på side 1692, vil dessuten "selskapets formål, drift og egenart for øvrig" stå sentralt ved fastleggingen av hva som er i selskapets interesse. Spørsmålet om det er saklig å nekte et aksjeervert vil for eksempel kunne stille seg annerledes for et selskap med et ideelt formål enn der formålet er rent forretningsmessig. I denne forbindelse er det grunn til å merke seg at dommen i Østlendingensaken gjaldt en mediebedrift med formål "å ivareta de økonomiske, kulturelle og sosiale interesser for befolkningen i Hedmark fylke". Saken gjaldt ervert av aksjer som ville gi to aksjonærer som opptrådte som en enhet, en eierandel på samlet drøyt 28 %. Det ble lagt til grunn at dette kunne gi negativt flertall i selskapet. Nektingen av å gi samtykke ble her funnet saklig ut fra selskapets formål og egenart.
- (49) Også intensiteten i domstolskontrollen vil kunne variere alt etter selskapets karakter og formål og hva som begrunner nektingen. Om dette uttaler førstvoterende på side 1692 i Østlendingendommen under henvisning til de relevante bestemmelsene i 1976-loven:

"Det står for meg som klart at domstolene må utvise tilbakeholdenhet ved utøvelse av domstolskontrollen med selskapsstrategiske vurderinger i spørsmål om hvem som skal eie aksjer i selskapet. Det skal etter min mening forholdsvis tungtveiende grunner til for å kunne legitimere en tilsidesettelse etter § 3-4 tredje ledd tredje punktum i slike tilfelle [tilsvarende dagens § 4-16 andre ledd første punktum]. Jeg leser ikke aksjeloven § 3-2 om omsettelighet for aksjer som en regel som bryter med dette. Hovedregelen er som nevnt delvis deklarasjonsregulering og kan nettopp fravikes ved en valgt selskapsprofil der omsettelighet på eiersiden i mindre grad vektlegges. Aksjeloven § 3-2 gir et utgangspunkt som kan ha stor betydning i forhold der fri omsetning tilstrebes, feks. ved foretak der det har mindre betydning hvem som til enhver tid er eiere. Men variasjonen mellom ulike typer av aksjeselskaper er betydelig, fra børsnoterte selskaper til familieforetak der eierne bør ha full kontroll med hvem man vil slippe til som aksjeeiere."

- (50) Det som her uttales, er jeg i utgangspunktet enig i. Jeg tilføyer imidlertid at det vil inngå i saklighetskontrollen å påse at det som styret anfører som selskapsstrategiske vurderinger, har tilstrekkelig og reell rot i selskapets formål og virksomhet. Augdahl er inne på dette når han i sin bok Aksjeselskapet etter norsk rett (1959) på side 221 uttaler at "det nytter ikke da styret bare å anføre at vedkommende aksjeeierhverver ikke er ønskelig for selskapet. Det må også opplyses *hvorfor* han ikke er ønskelig. Og er de anførte grunner åpenbart utilstrekkelige, vil domstolen gå ut fra at de bare er påskudd, og avgjørelsen vil da regulært uten videre måtte gå selskapet imot".
- (51) Jeg går etter dette over til å se nærmere på forholdene i saken.
- (52) Som allerede nevnt, behandlet styret Sveaas' erverv av to aksjer i møte 3. september 2010. I styreprotokollen heter det om dette:

"Størrelsen på Sveaas eierandel i selskapet, selskapets tradisjon og egenart, samt de ambisjoner Sveaas nå har gitt uttrykk for gjennom hans brev til selskapets aksjonærer, samt brev fra hans advokat til selskapets styre, tilsa etter styrets mening at det er hans målsetting å oppnå en dominerende og/eller kontrollerende posisjon i selskapet. Etter styrets oppfatning er en slik situasjon ikke i selskapets og aksjonærfellesskapets interesser."

- (53) I samme møte vedtok styret følgende uttalelse som ble sendt Sveaas som styrets begrunnelse for nektingen, jf. aksjeloven § 4-16 tredje ledd:

"Styret bygger sin beslutning på Stangeskovenes særpreg og mer enn hundreårige historie som et familieaksjeselskap med de opprinnelig fem slekter som eiere av selskapet. Selv om den opprinnelige balansen mellom slektenes eierposter over tid har endret seg, og selv om du har kommet inn som en betydelig aksjonær de siste ti årene, har dette ikke forandret selskapets identitet og særpreg som et familieaksjeselskap drevet med utgangspunkt i N. A. Stangs brev til sine svigersønner. Det ville bryte fundamentalt med selskapets tradisjon og egenart, og etter styrets syn være i strid med både selskapets og aksjonærfellesskapets interesser, å få en enkeltaksjonær med dominerende eller endog kontrollerende innflytelse."

Dine to brev til aksjonærene og advokat Mellbyes brev av 5. juli 2010 tilsier at du har som ambisjon å skaffe deg en eierposisjon i selskapet som i henhold til det ovennevnte vil være i strid med selskapets interesser. Selv om erverv av to aksjer isolert sett ikke betyr noe for din eierinnflytelse i selskapet, mener vi at dine tydeliggjorte intensjoner gir oss saklig grunnlag for å nekte samtykke.

Vi har hatt en juridisk vurdering av styrets standpunkt i forkant av styremøtet. Vurderingen har – bl.a. under henvisning til rettspraksis i saker vedr. nektelse av erverv ut fra et selskaps særpreg og formål, støttet vårt standpunkt."

- (54) Av protokollasjonen og brevet til Sveaas følger at styret tok utgangspunkt i at Sveaas allerede har en stor aksjepost i selskapet. Styret la videre til grunn at ytterligere økning av hans aksjepost ville kunne gi Sveaas en dominerende og/eller kontrollerende stilling i selskapet, og at dette var Sveaas' målsetting med aksjeervervene. Dette var en utvikling styret ikke fant ønskelig, og som derfor begrunnet nektingen.
- (55) Det er også et spørsmål om den sterke poengteringen av Stangeskovene som et familieselskap tilsier at styret også har lagt vekt på at Sveaas ikke tilhører Stangfamilien.
- (56) Jeg ser først på om det var en saklig begrunnelse for å nekte Sveaas erverv av de to aktuelle aksjene at han dermed kunne oppnå en dominerende/kontrollerende stilling i selskapet.
- (57) Styret har ikke nærmere presisert hva det mener med en dominerende/kontrollerende stilling. Avgjørelser i aksjeselskap treffes som hovedregel ved flertallsvedtak, det vil si at et vedtak som har mer enn 50 % av aksjekapitalen bak seg, binder mindretallet. Som nevnt, representerer Sveaas 27,98 % av aksjekapitalen. Det er altså langt igjen til 50 %. Det kan da vanskelig ses at det vil innebære en fare for at han skal få en dominerende eller kontrollerende stilling at han øker sin aksjepost med to aksjer, hvilket vil gi ham 28,02 %, dersom det er en slik eierposisjon det siktes til.
- (58) Uten at det sies direkte, antar jeg imidlertid at det med dominerende/kontrollerende stilling siktes til at han vil kunne sperre for vedtak som i henhold til aksjeloven krever to tredjedels flertall. En slik posisjon vil han oppnå med en aksjepost som representerer en tredjedel av aksjekapitalen på generalforsamlingen. Dette omtales gjerne som "et bestemmende mindretall", eller som en andel som gir "negativt flertall" i selskapet. Hvis ikke samtlige aksjonærer er representert på generalforsamlingen, vil en slik posisjon også kunne oppnås med en andel noe under en tredjedel av aksjekapitalen. Jo nærmere en aksjonær kommer en tredjedel av aksjekapitalen, jo lettere vil vedkommende kunne komme i posisjon til å blokkere vedtektsendringer eller andre vedtak som krever to tredjedels flertall. Som nevnt fant Høyesterett i Østlendingensaken at en eierandel på drøyt 28 % kunne gi negativt flertall ved avstemming i selskapet.
- (59) Spørsmålet er altså om styret gjennom samtykkekompetansen har adgang til å begrense størrelsen på den enkelte aksjonærs aksjepost slik at ingen oppnår et bestemmende mindretall i selskapet.
- (60) Når styrets adgang til å nekte samtykke på et slikt grunnlag skal vurderes, er det naturlig i første omgang å undersøke om det er noe i selskapets vedtekter som indikerer at en slik begrensning i eierandelen er tilsiktet. En mulighet er å ta inn bestemmelser i vedtektene som begrenser hvor mange aksjer en aksjonær kan eie. Av vedtektene § 4 framgår at det er fastsatt en slik begrensingsregel når det gjelder hvor stor andel av aksjekapitalen som kan eies av utlendinger. For andre aksjonærer gjelder imidlertid ingen slik begrensning. Et annet alternativ er å ta inn i vedtektene bestemmelser som setter grenser for hvor mange stemmer en aksjonær kan avgi, jf. aksjeloven § 5-3 første ledd. Heller ikke slike bestemmelser er inntatt i Stangeskovenes vedtekter.
- (61) Jeg ser så på hvordan selskapets formål og virksomhet nærmere er definert i selskapets vedtekter. Dette er formulert på følgende måte i § 1:

"Selskapets virksomhet er:

- a) å eie og drive skog og annen fast eiendom samt utnytte de naturforekomster som finnes på eiendommene.
- b) å bearbeide og foredle produkter fra egne skoger og eiendommer, markedsføre og selge produkter og tilvirkede varer fra disse samt kjøpe varer og produkter for markedsføring og salg når dette fremmer salget av egne produkter og varer av egen tilvirkning.
- c) å kjøpe, selge eller bortfeste skog og annen fast eiendom.
- d) å foreta eller delta i anlegg og prosjekter som kan fremme eller støtte de formål som nevnes i a) – c) ovenfor samt innen denne ramme delta i andre selskaper eller virksomheter."

- (62) Slik selskapets formål og virksomhet er presentert i vedtektene, framstår dette som et rent forretningsforetak innenfor skog og byggevarer. Det er vanskelig å se at det ut fra denne beskrivelsen er noe som tilsier at det er ønskelig med begrensning i eierandelen hos den enkelte aksjonær. På dette punkt atskiller Stangeskovene seg markert fra det som var forholdet i Østlendingensaken.
- (63) Det gjenstår da å vurdere om det for øvrig er noe ved selskapets formål, drift og egenart som kan begrunne styrets avgjørelse.
- (64) Styret har i sin begrunnelse sterkt poengtert selskapets karakter av å være et familieselskap med bakgrunn i gavebrevet av 1899 fra Niels Anker Stang til hans fem svigersønner. I brevet til Sveaas uttales det at "[d]et ville bryte fundamentalt med selskapets tradisjon og egenart, og etter styrets syn være i strid med både selskapets og aksjonærfellesskapets interesse, å få en enkeltaksjonær med dominerende eller endog kontrollerende innflytelse".
- (65) Når selskapets karakter av familieselskap skal vurderes og den relevans og vekt dette i så fall skal ha som begrunnelse for å nekte ervervene, er det naturlig å ta utgangspunkt i vedtektsendringene som fant sted i 1947. Som det går fram av brevet til aksjonærene som jeg har sitert innledningsvis, gikk selskapet over fra å være et "lukket selskap" til et selskap som ga aksjonærene "adgang til å omsette sine aksjer på et fritt marked". Det følger også av brevet at intensjonen var "for å beskytte vesentlig aksjonærinteresser å få på vanlig måte børskursnoterte aksjer", det vil si gi fri adgang for aksjonærene til å realisere de verdier som lå i aksjene. Bakgrunnen er beskrevet slik at "aksjonærkretsen nu er langt større og mindre intimt forbundet enn ved selskapets start, en utvikling som antagelig vil fortsette".
- (66) Jeg kan vanskelig se det som her beskrives, annerledes enn at selskapet ved dette mistet sin karakter av å være et familieselskap. Ved vedtektsendringen i 1947 ble det åpnet og lagt til rette for at aksjonærene skulle kunne selge aksjer på det frie markedet og på den måten realisere sine verdier. Motstykket til det måtte nødvendigvis bli at andre enn familien ble invitert til å investere i selskapet ved å komme inn på eiersiden. At det i denne situasjonen ikke ble inntatt i vedtektene eller på annen måte signalisert begrensninger i adgangen til å erverve aksjer for å opprettholde en spredt aksjesammensetning eller for å hindre enkeltaksjonærer i å få en større innflytelse i selskapet enn andre, tilsier etter min mening at slike begrensninger heller ikke har vært forutsatt å skulle gjelde. Når det heller ikke var noe ved selskapets formål eller drift som utad indikerte behov for slike begrensninger, tilsier det at en aksjonær som på disse premisser kjøpte seg inn i selskapet, ikke kunne bli møtt med samtykkenekting når dennes

eierandel ved ytterligere kjøp av aksjer begynte å nærme seg et bestemmende mindretall. Det samme hensynet ville gjøre seg gjeldende om aksjonæren var i selgerposisjon og som ved en slik begrensning mistet en salgsmulighet.

- (67) Spørsmålet er så om utviklingen fram til i dag gir grunnlag for å konstatere at selskapet likevel besitter en slik egenart at en størrelsesbegrensning i den enkeltes aksjepost er naturlig eller ønskelig ut fra selskapets interesse.
- (68) Jeg kan vanskelig se at virksomheten som sådan peker i en slik retning. Det er opplyst at selskapet i dag eier og forvalter et skogareal på til sammen ca. 215 000 da, og at byggevarehandel utgjør 80 % av selskapets virksomhet.
- (69) Som nevnt, har etterkommerne etter Niels Anker Stang fortsatt en betydelig andel av aksjekapitalen – 67,31 % – med relativ stor spredning av aksjene, selv om de nå er konsentrert om to av de opprinnelige fem familiegrenene. Det er imidlertid ikke opplyst at familieaksjonærene har annen tilknytning til selskapet enn som aksjonærer, for eksempel at de selv deltar i selskapets drift. Det er forståelig at den enkelte aksjonær kan ha en følelsesmessig tilknytning til selskapet som del av en familietradisjon, og at man på en slik bakgrunn ønsker å beholde selskapet slik det alltid har vært med en spredt eierstruktur, og uten at noen enkeltaksjonær har hatt særlig større innflytelse enn andre. Men jeg har vanskelig for å se at dette i et rent forretningsmessig foretak kan gis en slik vekt at det kan begrunne nekting av aksjeervert for en aksjonær som ønsker å satse på selskapet ved på vanlig måte å bygge seg opp en posisjon på eiersiden. At et flertall av aksjonærene på ekstraordinær generalforsamling i november 2010 vedtok en uttalelse som støttet styret, endrer ikke på dette.
- (70) I denne forbindelse er det av betydning at det ikke er noe som tyder på at Sveaas, selv om han gjennom familiens selskap AS Kistefos Træsliberi, som han eier 85,4 % av, driver profesjonell skogsdrift, har vært betraktet som en konkurrent til Stangeskovene. Det er heller ikke noe ved hans utøvelse av eierposisjon i de 30 år han har vært aksjonær, som peker i retning av at han vil påvirke selskapets utvikling i en retning som ikke samsvarer med aksjonærfellesskapets interesse. Tvert imot synes det som om det har vært et godt samarbeid mellom Sveaas og det til enhver tid sittende styre. At han har hatt som intensjon å bygge seg opp i selskapet, har hele tiden vært en kjent sak. Dette ga han uttrykk for ved brev til styret i november 1981 som kommentar til styrets brev til aksjonærene i oktober 1981, som jeg har sitert innledningsvis.
- (71) Når det skal vurderes om nektingen av samtykke til Sveaas' ervert er saklig, er det også nødvendig å se på i hvilken grad den begrunnelsen som styret har gitt, svarer til den reelle aksjesammensetningen. I denne forbindelse er det ikke nok å se på ervert som enkeltaksjonærer har gjort. Det er også av interesse å vurdere om det er grupper av aksjonærer som bør ses i sammenheng.
- (72) Lagmannsrettens flertall har lagt avgjørende vekt på at brødrene Niels Thomas og Per Burchardt sammen med sine barn innehar aksjer som til sammen utgjør mer enn det Sveaas har og vil få ved at hans siste ervert godkjennes. Fortegnelsen over selskapets aksjonærer og antall aksjer per 1. januar 2011 viser at de to familiene samlet innehar 1 331 aksjer, det vil si 32,86 % av aksjekapitalen. Spørsmålet er om det er grunnlag for en slik identifikasjon mellom brødrene Burchardt og deres barn som lagmannsrettens flertall har bygd på. Om dette uttaler lagmannsrettens flertall:

"Lagmannsrettens flertall, Krohg og Rieber-Mohn, er enig med tingretten i at det forhold at Per og Niels Thomas Burchardt er brødre, ikke nødvendigvis betyr at de har et interessefellesskap som tilsier at de må ses på under ett i denne sammenheng. Imidlertid er det, etter flertallets mening, særlige omstendigheter i saken som likevel trekker i den retning. Flertallet tenker her særlig på det fullmaktsforholdet som har eksistert mellom brødrene gjennom en årrekke, og som har sammenheng med at Per Burchardt i mange år har vært bosatt i USA. For lagmannsretten er det lagt fram kopi av den någjeldende fullmakten, som er utferdiget for en periode på 5 år. Det er også opplyst at dette er en videreføring av flere tidligere fullmakter med tilsvarende innhold. Etter flertallets syn gir et så tett og langvarig samarbeidsforhold mellom to brødre naturlig grunnlag for å tenke at det også foreligger et sterkt interessefellesskap med hensyn til hvordan det såkalte 'familieaksjeselskapet' skal forvaltes. Dette gjelder selv om fullmaktsforholdet ikke er ugjenkallelig, og selv om det ikke er holdepunkter for at det foreligger noen konkret avtale mellom brødrene om å opptre i fellesskap i forhold som har med Stangeskovene AS å gjøre."

- (73) Under ankeforhandlingen er det ikke framkommet opplysninger som rokker ved den faktiske framstillingen som lagmannsretten her har gitt. Den femårige fullmakten fra Per til Niels Thomas Burchardt som omtales, har følgende ordlyd:

"Denne fullmakten berettiger min bror, Niels Thomas Burchardt, til å ta vare på mine forretnings-interesser i Norge og Sverige. Dette innbefatter også signatur kontroll over mine konti og tillatelse til å inngå lån og å underskrive dokumenter på mine vegne."

- (74) Tilsvarende fullmakt er gitt fra Per Burchardts barn til Niels Thomas Burchardt.
- (75) Lagmannsrettens flertall konkluderer etter dette med følgende:

"For flertallet er det ikke nødvendig å ta stilling til om styret i Stangeskovene AS ville hatt rettslig adgang til å nekte å godkjenne Niels Thomas Burchardts og hans barns siste erverv av aksjer under henvisning til at det var grunnlag for konsolidering av deres og Per Burchardt med families aksjonærposisjoner. Det sentrale for flertallet er at brødrene Burchardts samlede eierposisjon i selskapet i realiteten innebærer at det ikke er dekning for styrets anførsel om at Sveaas' rolle som mulig kontrollerende aksjonær er i strid med selskapets eierstruktur for øvrig. Når brødrene Burchardts eierforhold vurderes under ett, noe flertallet mener at det realistisk sett er grunnlag for i denne sammenheng, utgjør de allerede en gruppe med like stor innflytelse som Sveaas."

- (76) Jeg er enig i det lagmannsrettens flertall her uttaler. Slik fullmaktsforholdet er og, etter det opplyste, over lengre tid har vært, er det naturlig i denne sammenheng å se familiene Niels Thomas Burchardt og Per Burchardt som en enhet. Selv om de som enkeltaksjonærer ikke kommer opp mot den aksjepost som Sveaas eier, representerer de samlet sett en slik innflytelse i selskapet som styret ville forhindre ved å nekte Sveaas samtykke til sine erverv. Dette viser at den begrunnelsen som styret har gitt for nektingsvedtaket, ikke samsvarer med den reelle faktiske situasjonen i selskapet. Når det allerede eksisterer en aksjonærgruppe som lett vil kunne danne et bestemmende mindretall, er det ikke saklig å nekte Sveaas å komme i tilsvarende posisjon.
- (77) Jeg er etter dette kommet til at styrets vektlegging av at ytterligere økning av Sveaas' aksjepost vil kunne gi ham en dominerende og/eller kontrollerende stilling i selskapet, ikke er et saklig grunnlag for å nekte ervervene. Vedtaket er derfor alene av denne grunn ugyldig.

- (78) Jeg ser likevel på om den sterke poengteringen av Stangeskovene som et familieselskap tilsier at styret også har lagt vekt på at Sveaas ikke tilhører Stangfamilien, og om dette er et saklig hensyn.
- (79) Etter aksjeloven § 4-1 skal alle aksjer gi lik rett i selskapet med mindre det i vedtektene er opprettet egne aksjeklasser. Det vil således være i strid med § 4-1 å behandle Sveaas eller andre som ikke hører til Stanglekten, på en annen måte enn familieaksjonærene. Å nekte samtykke til Sveaas' erverv på det grunnlaget at han ikke hører til etterkommerne etter Niels Anker Stang, vil derfor være klart usaklig. Vedtaket vil i tilfelle være ugyldig også på dette grunnlaget. Det er enighet mellom partene om dette. Derimot er det uenighet om hvorvidt styrets vedtak i realiteten er influert av en slik motivasjon. Den ankende part mener at det ikke er tilfellet. Når det i den begrunnelsen som ble sendt Sveaas, er vist til Stangeskovenes særpreg som familieselskap, hevdes det at dette utelukkende viser til selskapets tradisjon for å ha en spredt aksjonærsammensetning.
- (80) Jeg kan være enig med den ankende part i at slik begrunnelsen er formulert, er det ikke noe som direkte viser at det er Sveaas' manglende familietilhørighet som har vært avgjørende. Spørsmålet er imidlertid om avgjørelsen ville ha blitt den samme om det hadde vært en av familieaksjonærene som ved aksjekjøp hadde fått en tilsvarende posisjon som Sveaas.
- (81) At brødrene Burchardt med barn samlet sett utgjør en minst like stor aksjepost som den Sveaas besitter, peker, som nevnt, i retning av at en slik aksjekonsentrasjon i seg selv ikke har vært ansett som noe uønsket i selskapet. I denne forbindelse er det av interesse at familien Burchardt sist fikk godkjent erverv av aksjer så sent som i styremøte 29. april 2010, det vil si vel fire måneder forut for at styret nektet samtykke til Sveaas' aksjeerverv. Den faktiske situasjonen som således forelå med hensyn til familien Burchardts mulighet til å utgjøre et bestemmende mindretall, og som ytterligere var blitt aktualisert kort tid før styrets vedtak i Sveaas' sak, er egnet til å kaste lys over realiteten i samtykkenektingen, nemlig at den har vært influert av hans manglende tilknytning til familien.
- (82) Dette inntrykket blir ytterligere styrket når samtykkenektingen ses i sammenheng med den praksisen som styret har fulgt i forbindelse med sin rolle som formidler av salg av aksjer. Jeg viser til det jeg innledningsvis siterte av styrets brev til aksjonærene av oktober 1981. I brevet behandles hva som kan gjøres for å bevare Stangeskovene som et familieselskap. Det opplyses at det ikke finnes andre begrensninger når det gjelder salg av aksjer enn vedtektenes bestemmelse om begrenset andel på utenlandske hender. Styret oppfordrer imidlertid familieaksjonærer til fortrinnsvis å selge til andre familieaksjonærer. Det var i denne forbindelse styret påtok seg formidlerrollen. Selv om det ikke sies i klartekst, er det nærliggende å oppfatte brevet slik at det var til familieaksjonærene det fortrinnsvis ville bli formidlet aksjer.
- (83) På samme tid sendte styret også et brev som etter det som ble opplyst i skranken, ikke gikk til alle aksjonærene. Brevet avsluttes på følgende måte:

"Det er imidlertid de gjenværende etterkommere av stifteren Niels Anker Stang meget om å gjøre, at hvis noen av de tidligere solgte aksjer igjen skulle komme på salg, at disse først og fremst ble tilbudt familieaksjonærene, og da selvfølgelig til samme pris man eventuelt kunne oppnå på det frie marked. Vi håper at De, hvis salg skulle være aktuelt, ikke vil ha noe i mot å kontakte familieaksjonærene.

Styret vil til enhver tid være parat til å være behjelpelig med å finne kjøpere innen familiekretsen."

- (84) Brevet viser at styret har sett det som en målsetting å verne om selskapets karakter av å være et familieselskap, og det avsluttende avsnitt i brevet viser at den formidlingstjenesten som styret har vært involvert i, må ses i en slik sammenheng.
- (85) Også andre uttalelser som er gitt av styret eller medlemmer av styret, går i samme retning. I denne forbindelsen har jeg spesielt merket meg brev 16. juni 2010 fra styrets leder til aksjonærene som svar på Sveaas' tilbud til aksjonærene om å kjøpe aksjer for 50 000 kroner per aksje, jf. hans brev 4. juni 2010 som jeg har vist til innledningsvis. Brevet, der styret for øvrig høynet sitt tilbud til 50 000 kroner, avsluttes med følgende:
- "Styret ønsker å minne om den langvarige praksis som er etablert ved salg av aksjer i Stangeskovene. Aksjonærer som ønsker å selge aksjer, kan kontakte et av styrets medlemmer eller administrasjonen. Styret vil sørge for å formidle salg til en interessert kjøper til gjengs pris, dvs kjent omsetningspris for aksjen(e).**
- Denne praksis ligger fast. Aksjonærer som ønsker å selge aksjer til en pris av kr 50.000,- kan derfor kontakte styret/administrasjonen, som skal sørge for at salget formidles. ...**
- Styret finner på bakgrunn av foranstående redegjørelse grunn til å understreke at den overordnede målsetting er å drive og videreutvikle Stangeskovene på en slik måte at aksjonærene ønsker å beholde det som et familieaksjeselskap."**
- (86) Det styret her uttaler, gir inntrykk av at det ved utøvelsen av formidlingstjenesten er hensynet til å bevare selskapets karakter som et familieselskap som er det overordnede målet. Det er grunn til å tro at denne målsettingen lett kan overskygge det som objektivt sett er i selskapets interesse. Det er videre grunn til å tro at denne grunnholdningen også har gjort seg gjeldende ved styrets utøvelse av samtykkemyndigheten.
- (87) Jeg er etter dette kommet til at det samlet sett er overveiende sannsynlig at styrets nekting av å gi samtykke til Sveaas' aksjeerverv er influert av at han ikke tilhører kretsen av familieaksjonærer, og at avgjørelsen ville ha blitt en annen om det var en av disse som var i Sveaas' sted. Styrets vedtak er da klart usaklig og også av denne grunn ugyldig.
- (88) Sveaas har vunnet saken fullt ut. Jeg ser ingen grunn til å gjøre unntak fra lovens hovedregel om at han som den vinnende part må få dekket sakens kostnader, jf. tvisteloven § 20-2.
- (89) Sveaas fikk ved lagmannsrettens dom tilkjent sakskostnadene for tingretten og lagmannsretten. For Høyesterett har advokat Ryssdal inngitt kostnadsoppgave på 919 816 kroner, hvorav salæret utgjør 912 850 kroner. I tillegg kommer merverdiavgift med 228 213 kroner. Salærkravet er betydelig høyere enn det som er krevd fra den ankende parts side, og det er protestert mot kravets størrelse. Det framgår av salæroppgavene at ulikheten i kravene i det vesentlige skyldes tidsbruken. Jeg finner det forståelig at det for Sveaas, som ikke har samme tilgang til selskapets dokumenter som de som opptrer på selskapets vegne, har hatt behov for å bruke noe mer tid under saksforberedelsen. Jeg er derfor kommet til at det ikke er grunnlag for å sette ned salærkravet.
- (90) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Anken forkastes.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler Stangeskovene AS til Christen Sveaas 1 148 029 – enmillionetthundreogførtiåttetusenogtjueni – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.

- (91) Dommer **Skoghøy:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (92) Dommer **Stabel:** Likeså.
- (93) Dommer **Falkanger:** Likeså.
- (94) Dommer **Matningsdal:** Likeså.
- (95) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Anken forkastes.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler Stangeskovene AS til Christen Sveaas 1 148 029 – enmillionetthundreogførtiåttetusenogtjueni – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.

Riktig utskrift bekreftes: